

Memòria del Servei d'Assessorament Psicològic al Centre Educatiu (SAPCE) CEIP Melcior Rosselló i Simonet

Curs 2011-2012

L'objectiu d'incloure el Servei d'Assessorament Psicològic als Centres Educatius dins les eines del programa Comenius, es basa en la recerca d'una intervenció apropiada per als problemes socials i emocionals detectats en el grup-classe. El format d'aquest Servei pretén promoure una col·laboració ràpida i eficient entre el psicòleg del Servei i els professionals de l'educació, amb l'objectiu de trobar solucions efectives per a aquests problemes en el grup.

A nivell metodològic, l'aspecte clau del Servei és la intervenció indirecta. Aquest concepte fa referència a la modalitat terapèutica d'ajudar a resoldre els problemes psicològics sense la participació directa del nin. Amb aquest format, pretenem estalviar-nos una sèrie d'inconvenients com l'alteració imminent de la dinàmica del grup-classe ocasionada per la introducció d'un altre professional que no sigui el propi mestre que ha fet la demanda, l'ús excessiu d'etiquetatge diagnòstic o la constatació de que el mestre no ha pogut resoldre el problema exclusivament amb les seves actuacions. D'aquesta manera, pretenem que el professional de l'educació faci la funció del nostre "coterapeuta" per a dur a terme ell mateix la intervenció de la forma menys artificial possible i amb una alteració mínima de la dinàmica del grup.

El psicòleg del Servei està format en tipus d'intervencions breus de caire sistèmic i constructivista aplicades a la infància, fet que facilita un assessorament optimitzat i una feina concreta, prescriptiva i focalitzada a la resolució dels problemes que els professionals de l'educació exposen. El fet d'intervenir amb objectius ben especificats i mitjançant la prescripció d'estratègies o tècniques seleccionades per a cada cas, és característic d'aquest tipus d'intervencions.

Hem empleat el model de sociograma desenvolupat pel Dr. Robin Benarjee i la interpretació que aquesta eina proporciona sobre els dos grups que el van complimentar el passat curs 2010-2011. Amb aquest recurs hem pogut localitzar els quatre rols d'interacció social dins el context de la classe: *popular*, *rebutjat*, *controvertit* i *oblidat*. Amb les diferents entrevistes que hem tingut amb les dues mestres, hem anat definint les dificultats d'adaptació que aquests rols comporten en la interacció social de qui els adopta.

A partir d'aquesta definició i l'aplicació de les esmentades formes d'intervenció, pretenem desenvolupar un protocol per a cadascun dels rols que inclogui tècniques i estratègies per a resoldre els respectius problemes associats. Aquests protocols especificaran les formes d'intervenció que hagin estat efectives durant la implantació del Servei d'Assessorament Psicològic al Centre.

La seva construcció seguirà una metodologia constructiva-deductiva, és a dir, adaptant les solucions als problemes i no a la inversa. L'objectiu del seu disseny serà obtenir un instrument realment operatiu per als mestres que amb el seu ús, tindran una guia que permeti saber què i com actuar per resoldre de forma efectiva i breu els problemes socials i emocionals del grup-classe. A més, els protocols han de permetre anar coneixent com es formen els problemes, què els fa persistir o empitjorar i quina és la intervenció més adequada per resoldre'ls.

Tipus d'Intervencions Emprades

Amb el present annex de la memòria volem fer un recull de les estratègies i maniobres terapèutiques emprades en el servei d'assessorament psicològic d'Es Calidoscopi inclòs com a eina del programa Comenius dut a terme al CEIP Melcior Rosselló i Simonet. En cadascuna de les estratègies descrites seguirem la següent estructura que ens permetrà definir-la:

- a.- Per intervenir en un problema del tipus
- b.- *Especialment emprada en el rol d'interacció social: popular/rebutjat/Polèmic/oblidat*
- c.- *Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada=què fem per intentar resoldre un problema, que no només no ho fa sinó que contribueix a mantenir-lo i fins i tot agreujar-lo)*
- d.- *Descripció de la Tècnica o Estratègia.*

Hem diferenciat els tipus de problemes en cinc grans categories: *comportament, socialització, ansietat, aprenentatge i relació família-escola*. No podem oblidar que aquestes categories poden tenir un sentit a l'hora de sintetitzar les eines emprades però no són més que una forma orientativa de categoritzar problemes amb la finalitat d'esquematitzar els recursos emprats. Òbviament, no són categories exhaustives amb tots els tipus de problemes que podem trobar en un grup-classe ni tampoc grups de problemes excloents entre sí.

L'origen de les formes bàsiques d'aquestes eines prové de les maniobres terapèutiques emprades en models de psicoteràpia breu de caire sistèmic i constructivista. Des de l'equip d'Es Calidoscopi, hem fet un treball d'adaptació d'aquestes tècniques existents i disseny de noves estratègies, amb l'objectiu de posar-les a punt com a formes eficients d'intervenció amb al·lots dins el context escolar.

1.- Per intervenir en problemes de **comportament** hem emprat:

1.1.- PÚLPIT DE LES INTERRUPCIONS

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Interrupcions sistemàtiques i sense respectar els torns de paraula en les intervencions. Aquestes interrupcions poden ser tant al mestre en les explicacions, com a la resta de companys de classe en les seves participacions.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Rebutjat i Polèmic

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Sovint el nin que presenta aquest tipus de comportament, veu reforçada la seva actitud per una resposta de la resta del grup o una atenció especial del mestre que intenta neutralitzar les interrupcions. Ambdues formes solen mantenir les interrupcions per l'obtenció d'aquests dos tipus d'atencions tot i que el nin, sovint corrobora les actituds de rebuig provinents del grup. El mestre també pot entrar en un enfrontament simètric on quan més demana silenci el nin més interromp.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Després d'una de les interrupcions, s'atura la dinàmica de la classe i s'explica a tothom que a partir d'aquest moment hi haurà un púlpit per a poder parlar si algú té la necessitat d'interrompre. Es demanarà a la resta de la classe que estigui en silenci i escolti atentament el monòleg del nin que ha volgut interrompre. És important plantejar la tècnica com a una forma de satisfer la necessitat de parlar dels nins, no com un càstig per haver interromput. El temps d'estar-se al púlpit pot ser variable en funció de la incomoditat que el mestre detecti en l'alumne que ha interromput. En el moment que es detecta cert grau d'incomoditat podem interrompre la tècnica.

Amb aquesta estratègia pretenem bloquejar les dues formes d'atenció que reforçaven el comportament (la del mestre i la de la resta del grup) per a, sense demanar que no interrompi (i evitant la simetria de l'enfrontament mestre-alumne), facilitar un tipus d'atenció al nin (púlpit) que dissol el comportament.

1.2.- TÈCNICA DE LA MONEDA.

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Actitud desafiant d'un alumne cap al mestre portada a terme mitjançant provocacions davant la resta del grup o de forma individual.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Polèmic.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): En aquest tipus de problema, son freqüents reaccions dels adults del tipus: raonar per a que recapaciti, queixes, retrets i acusacions sobre la naturalesa transgressora, prohibicions no sistemàtiques i càstigs diversos. Posteriorment també es pot entrar en una dinàmica de lamentacions sobre la naturalesa del nin i la manca d'ajuda per a gestionar el seu comportament. En aquest mecanisme, el nin sovint obté beneficis secundaris pel seu mal comportament en forma reforços positius que només ell rep per un comportament acceptable, augment de la dedicació i atenció dels adults i lideratge (negatiu) dins el grup.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Ens abastim de monedes o de petits reforçadors (caramels, gomets,...) i davant de cada comportament desafiant, sense entrar en explicacions, es dona al nen un d'aquests reforçadors, dient-li: "tinc ganes de donar-te un gomet". Si ens demana explicacions hem de respondre amb una aire innocent el que ja hem dit "tenia ganes de fer-ho". A través de continues desorientacions se li donen els següents missatges: "no caic en el joc de la provocació", "jo també sóc capaç de provocar-te", "juguem a un altre joc?"

1.3.- REESTRUCTURACIÓ I PRESCRIPCIÓ PARADOXAL DEL COMPORTAMENT A CORREGIR

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Hiperactivitat. Excessiva activitat motriu en el context de classe que pot estar caracteritzada tant per una continuada tendència a moure les extremitats, abandonar la seva cadira, parlar excessivament i en situacions que no està permès fer-ho, com per altres comportaments que obstaculitzen de forma significativa la dinàmica de la classe i l'adaptació personal, social i cap als aprenentatges del nin.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Polèmic.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): explicacions raonades sobre els efectes d'aquesta inquietud, retrets, càstigs, etc. Moltes vegades, fins i tot passam a intentar implicar-lo en activitats de treball i joc, proposant-li que assumeixi rols particulars dins l'entorn on es dona, amb la intenció de tenir-lo ocupat. Amb això, i en el cas de la situació de l'aula, el mestre o professor comença a dedicar-se de forma quasi completa al nin i això en alguns casos, fins i tot augmenta la probabilitat de que l'alumne mantingui el seu comportament, ja que novament obté una avantatge secundària (obtenint beneficis del propi símptoma) i s'allunya de les situacions que facilitarien un aprenentatge del control de la seva activitat motriu.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Novament, un primer pas imprescindible consisteix en deixar de demanar que presti atenció i romanguí quiet. Li argumentarem que aquests comportaments, a part de ser inevitables, serveixen per a que la resta de la classe aprengui amb un exemple el que no s'ha de fer: mostrar-se inquiet a la classe o permeten al mestre perfeccionar la seva tasca docent, posant-la en pràctica en condicions difícils (reestructuració positiva del comportament a corregir). A partir d'aquest moment li proposarem un acord (sempre de forma privada entre el mestre i l'alumne) on en el transcurs de les classes, i a petició del mestre mitjançant alguna consigna (preferiblement un senyal en el rostre del mestre com per exemple gratar-se una cella dos pics seguits) li demanarem que posi en marxa aquests comportaments de forma intencionada.

Amb aquesta tècnica pretenem extingir dits comportaments, fent perdre l'espontaneïtat i actuant per a que deixin de ser atractius. Col·loquem al nin en un "doble vincle", en el qual, si manté el comportament, ho fa sota el control del mestre i ja no pel seu compte. Si es revela a la prescripció i no ho vol fer, desapareix el problema. En els dos casos s'obté l'inici d'un canvi positiu.

1.4.- OBSERVADOR DEL COMPORTAMENT DEL GRUP

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Quan la problemàtica de comportament està especialment lligada a topades amb les normes, molestar cridant l'atenció i accions destructives cap als companys i els bens materials.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Polèmic

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada) mirar de persuadir el nin per a que es comporti d'una altra manera i intervencions repressives (que duu a una escalada simètrica de desafiaments).

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: El mestre li explicarà al nin que darrerament està analitzant els problemes de comportament dels nins de la classe per mirar de fer alguna cosa i mirar de promoure'n la seva resolució. Amb aquest pretext, demanarà al nin que l'ajudi a observar com es donen aquests problemes en la resta del grup i fer una tasca d'investigació en la que proporcionarà petits informes orals al mestre al final de cada jornada escolar. Li demanarà precisament a ell, per que “sé que tu has tingut conflictes (tot i que ara ja has millorat molt) i això ens ajudarà a poder-los observar amb més detall i millor”. La informació pot ser anònima pel que fa a qui ha tingut el conflicte, però ha de ser molt detallada, en com s'ha actuat, com s'han sentit les persones que l'han tingut, com ho han resolt, com ho hauria fet ell, etc. Es molt important evitar jutjar i sobre tot, fer paral·lelismes entre les actituds observades i el seu comportament habitual.

La lògica d'aquesta estratègia parteix de dos fenòmens, en primer lloc la dificultat afegida que suposa per iniciar conflictes, el fet de ser nomenat l'observador d'aquests. Per altra banda, la relació complementària de col·laboració mestre-alumne per a aquest objectiu, també dificulta la simetria dels enfrontaments entre ambdós.

2.- Per intervenir en problemes d'**aprenentatge** hem emprat:

2.1.- LA TÈCNICA DEL DESPERTADOR

a.- Per intervenir en un problema de:

A.- Manca d'autonomia en la realització de les tasques escolars a la llar.

B.- Dificultats d'atenció.

C.- Actitud passiva o poca implicació cap a l'aprenentatge.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada):

en A.- Fer les tasques amb ajuda excessiva bloqueja la possibilitat de desenvolupar autonomia en fer-les. En aquest punt, quan més ajuda rep l'alumne, tindrà menys capacitat de gestionar de forma autònoma els propis processos d'aprenentatge.

en B.- Tenir un temps il·limitat per realitzar una o diverses tasques d'aprenentatge (“fer-les fins que acabi”) dificulta l'atenció sostinguda cap a aquestes.

en C.- L'actitud passiva d'un nin cap a l'aprenentatge acostuma a produir una resposta de més control i més supervisió per part dels adults (pares/mestres). Aquesta resposta pot agreujar el problema col·locant al nin en un rol de “vigilat” en el compliment de les seves

responsabilitats que l'allunya d'una posició activa cap a l'aprenentatge i de desenvolupar una motivació intrínseca cap a aquest.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: És imprescindible un acord casa-escola per aplicar aquesta tècnica. Els pares proposen al nen que a partir d'aquest moment haurà de fer cada dia els deures a una hora pactada (sempre la mateixa) i durant un interval temps determinat (també sempre el mateix). Per exemple: "cada dia faràs els deures a les 17:30 durant una hora". També s'acordarà un espai adequat per fer les feines escolars i es posa com a norma no poder sortir d'aquest durant el temps pactat. Alhora, l'adult es compromet a no entrar en l'habitació. El nin no s'ha de sentir vigilat.

És important seguir la norma següent: el temps mai s'escurçarà ni s'allargarà sota cap concepte. "mesurarem el temps amb aquest despertador i no podràs acabar ni abans ni després de que soni" Això facilitarà que no corri per acabar abans i que no es dispersi i trigui un temps excessiu per una tasca concreta. En molts casos evitem la feina de mala qualitat provocada per la pressa i la falta d'atenció per manca d'un límit de temps. A més, evitem eternitzar de forma innecessària les tasques escolars i privar el nin d'altres tipus d'activitats igualment necessàries (esport, joc, relacions socials...).

Si no té tanta feina per complir el temps pactat, s'ha de potenciar que avanci tasques, estudi, o reforci lectura... Si no aconsegueix acabar és important no deixar-lo continuar i que assumeixi les conseqüències d'haver d'anar a escola amb la feina sense completar.

És necessària la coordinació amb l'escola per que aquesta garanteixi que hi ha algun tipus de conseqüència negativa en aquest entorn (normalment hi és) per no haver acabat la feina encomanada. Per exemple: acabar els deures mentre els altres fan una activitat més lúdica, haver de quedar-se a acabar-los fora d'horari, etc.

1.2.- ORTOGRAFIA DE MENYS A MÉS

a.- Per intervenir en un problema de: Dificultat ortogràfica.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: en qualsevol dels quatre.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): és freqüent l'ajuda excessiva en nins amb aquesta dificultat. Sovint, això impossibilita un aprenentatge actiu cap a l'ortografia. Treballar puntualment encara que sigui en grans volums de treball en aquesta àrea sol tenir resultats escassos i facilita l'experiència de frustració i esgotament cap als errors ortogràfics.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: li demanarem al nin que cada dia dediqui només 10' en fer la següent tasca: ha d'agafar un vídeo (youtube, 3 a la carta, notícies...) i posar-lo a reproduir. La primera frase que surti l'ha de copiar com si fos un dictat. Si convé la pot tornar a posar les vegades que convingui. Una vegada ha copiat la frase, n'ha de repassar les faltes ortogràfiques i a partir d'aquí ha de mirar de fer una "correcció activa" posant-la a un corrector (com per exemple <http://www.softcatala.org/corrector>) per comprovar-la. Si es suficient veure que hi han faltes per corregir-les, no mirarà les opcions que ofereix el corrector. Si és necessari, consultarà les opcions i si encara no entén la norma, haurà d'anar

cercant en el temari de llengua dedicat a ortografia, quina norma explica cada falta. Sempre amb el criteri “de menys a més” ajuda per a que la tasca sigui el més significativa possible.

En nins petits, podem substituir la funció del corrector per la d'un adult que fa el dictat i supervisa la tasca de correcció també amb el criteri *de menys a més* ajuda: “*hi han faltes*”, “*hi han tres faltes*”, “*una és en aquesta paraula*”, “*revisa quins accents poses*”, “*les paraules planes acabades amb -en, porten accent?*” i així fins que sigui necessari i tenint especialment cura de no donar més ajuda de la que necessita per resoldre l'error ortogràfic.

La idea general d'aquesta petita pràctica és combinar dues condicions principals per assimilar ortografia: tasca breu però freqüent. Els mestres coneixen el fet de que repassar diàriament dues o tres normes és molt més efectiu per a la memòria ortogràfica, que treballar moltes normes en una sola sessió d'estudi.

2.3.- PROGRAMAR UN ÈXIT DIARI

a.- Per intervenir en un problema de: actitud negativa cap a l'aprenentatge associada a unes baixes expectatives sobre les seves capacitats (baix autoconcepte en l'aprenentatge escolar)

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels 4 rols

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Quan l'alumne té dificultats en l'aprenentatge, sovint desenvolupa excessives expectatives de fracàs cap a les tasques. Aquesta predisposició al fracàs afavoreix una tendència a “no intentar-ho” per evitar el resultat negatiu. A partir d'aquí, una posició passiva cap a l'aprenentatge pot acabar sent l'actitud habitual, disminuint així la capacitat d'atenció i les possibilitats de desenvolupar l'aprenentatge significatiu.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: el mestre “programarà” diàriament una petita tasca, especialment dissenyada per a que l'alumne amb aquest problema d'expectatives, experimenti un èxit en dita activitat. Podem proposar-li un exercici que sabem que farà correctament, per que el coneix, fer-li una pregunta que hagi preparat prèviament, o demanar-li que expliqui algú altre un dubte que ell té assolit. D'aquesta manera el nin comença a descobrir la sensació d'esforç intel·lectual associada a un reforç positiu o quelcom agradable. També, que experimenti èxit davant el grup pot potenciar el reconeixement social d'aquest èxit i per tant, amplificar-lo.

Un altre factor important de la tasca consisteix en que, el mestre, passarà a centrar-se també en les habilitats i no només en les dificultats, fet que pot aportar un altre canvi significatiu en les seves expectatives. L'amplificació de l'excepció positiva (l'experiència d'èxit) és l'objectiu principal d'aquesta tècnica, que ha de facilitar un canvi significatiu en les expectatives cap a l'aprenentatge.

2.4.- L'ALUMNE-TUTOR REVERSIBLE

a.- Per intervenir en un problema de: Dificultats d'aprenentatge i baix autoconcepte cap a aquest. Alumnes que ja han desenvolupat dins el grup el rol de “nin amb dificultats”

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Tots els rols, especialment rol rebutjat i oblidat.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): L'alumne ha desenvolupat la creença de que és inferior a la resta i qualsevol del grup està per sobre de les seves capacitats. Aquesta posició d'inferioritat dins el grup, fa que el seu rendiment en les tasques d'aprenentatge es vegi especialment reduït i bloquejat en el context del grup-classe.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Li encomanem al nin/a amb aquestes dificultats que s'encarregui d'ajudar a un altre alumne en una àrea o competència que ell pugui proporcionar ajuda. Si convé l'instruïm per a que estigui preparat per ajudar. D'aquesta manera potenciarem la sensació de “ser útil per a algú” i combatrem la creença d'inferioritat. També potenciarem la dissolució d'etiquetes negatives dins el grup i facilitarem que el nin amb dificultats, entengui més a qui normalment intenta ajudar-lo i així pugui col·laborar-hi de forma més efectiva.

Si el nin que rep ajuda amb aquest objectiu és el mateix que li proporciona ajuda en altres àrees, potenciem també els rols de cooperació i col·laboració per desfer la diferència “competens/no competens”.

3.- Per intervenir en problemes de **relació social** hem emprat:

3.1.- REGISTRE DELS SENYALS DE REBUIG

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Hipersensibilitat al rebuig social. El nin pateix un rebuig per part dels altres membres del grup. Son freqüents les percepcions de la relació en el grup del tipus: “no tinc amics”, “no em volen” “mai compten amb mi”, etc.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Rebutjat.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Moltes vegades, els adults que volen ajudar a un nin a resoldre aquest problema, posen a la pràctica estratègies com llevar importància al rebuig, qüestionar que aquest sigui real, jutjar la seva actitud com a causa del rebuig, introduir-lo forçadament dins el grup, protegir-lo excessivament, etc. Habitualment aquestes perspectives d'intervenció comporten que el nin es senti incomprès i afiancen la seva creença relativa a un rebuig generalitzat provinent del grup.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: El requisit previ per a l'aplicació de l'estratègia serà interrompre les formes d'intervenció anteriors per a passar a actuar de la següent manera: exposam al nin que, amb l'objectiu d'ajudar-lo a que la resta del grup l'accepti, haurà d'observar amb atenció i anotar quins son els senyals clars de rebuig provinents dels altres, portant-nos al final de la jornada, un registre d'anotacions amb aquests senyals. Serà especialment important, evitar desmentir o posar en dubte la informació recollida i animar-lo a

seguir-les cercant en la següent jornada.

En la majoria de casos, de forma bastant immediata, el nin acaba per tenir la sensació de que no troba aquests senyals, o no en troba tants com pensava. Altres vegades avorzeix la tasca, senzillament per que no troba el que li hem demanat. Si les reaccions son aquestes, el canvi de percepció i la modificació de la creença “ningú m'accepta i tothom em rebutja” son quasi inevitables. A més, el fet d'observar de forma acurada la reacció dels altres, comporta un canvi en la comunicació no verbal del nin, que ja no dona per fet el rebuig i es retreu sinó que s'obre i observa el grup.

3.2.- ASSOCIAR-SE A UN ALIAT POPULAR

a.- Per intervenir en un problema del tipus: Actituds d'assetjament provinents d'un o diversos membres del grup.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Rebutjat.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): En les situacions d'assetjament, qui rep aquestes actituds tendeix a aïllar-se o a mirar de defensar's tot sol. L'assetjador carrega sobre una figura dèbil i desprotegida que, si no fa res diferent, es convertirà en el blanc fàcil i habitual per al seu maltractament. Els mestres, per evitar-ho podran protegir directament el nin assetjat i fer públic el conflicte a més de la seva inferioritat. Aquestes solucions solen ser poc efectives i sovint tendeixen a complicar encara més la situació ja que el nin assetjat no té la possibilitat de desenvolupar formes de defensar's i protegir-se.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Proposam un càrrec conjunt al nin que rep l'assetjament i un nin amb rol popular dins el grup. Una tasca “important” que permeti fer pública una aliança entre els dos nins, dificultarà a l'assetjador carregar sobre l'assetjat, que ara es mostrarà menys desprotegit. Amb aquest objectiu, sovint els mestres trien: fer-los encarregats de noves tecnologies, delegats de classe, supervisors d'agendes, etc.

A més, aquesta aliança permet que les possibles actituds d'assetjament, ara ja no siguin “invisibles” per al grup, ja que es donarien en un escenari que representaria el punt de mira de la resta del grup-classe. Òbviament, aquest fet que també dificulta la dinàmica de l'assetjador.

3.3.- OBSERVACIÓ DE LES HABILITATS SOCIALS D'UN MODEL

a.- Per intervenir en un problema del tipus: actitud passiva cap a la interacció social, que habitualment comporta una actitud dominant dels altres o un aïllament social dins el grup-classe. Amb freqüència, aquests nins presenten una mancança en el desenvolupament de les seves habilitats socials.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Oblidat .

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Raonar-li

sobre la necessitat de relacionar-se i les avantatges que això duu, demanar públicament l'acceptació del nin a tot el grup, no fer-lo participar o facilitar-li la evitació de les relacions socials, son alguns exemples de formes d'intentar resoldre el problema que sovint obtenen també els resultats contraris.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Interrompre aquestes solucions torna a ser el pas previ per a la nostra intervenció. Ara li demanarem al nin que trii una persona de la classe que destaquï per la seva sociabilitat, popularitat i bones habilitats socials. A partir d'aquest moment, cada dia li demanarem que observi de forma sistemàtica una de les habilitats socials d'aquest nin al llarg de tota la jornada. Per exemple, li direm “avui m'agradaria que observassis com en Biel demana als demés que juguin amb ell i els convenç”, “avui m'agradaria que observassis com en Biel fa una crítica constructiva a les coses que no li agraden”, “avui m'agradaria que observassis com en Biel parla en una conversa amb un altre nin”, etc. Aquesta tasca sistemàtica haurà de concloure amb una molt breu xerrada diària, on el nin ens informa de les seves observacions i el mestre guia sobre els aspectes clau de l'habilitat social treballada i proposa l'observació del dia següent.

L'observació d'un model socialment hàbil té com a objectiu potenciar la imitació d'aquestes habilitats. En aquest cas, també es facilita una comunicació no verbal més oberta al grup-classe pel propi fet d'haver d'observar i “alçar el cap” per analitzar i facilitar la comunicació amb una figura popular de la classe. Aquest canvi, també pot bloquejar de forma considerable l'aïllament i manca de presència social.

Aquesta estratègia pot precedir una posterior aplicació gradual de les habilitats observades, inicialment amb petites aplicacions d'aquestes habilitats que anirem generalitzant progressivament.

3.4.- EL REGAL OCULT

a.- Per intervenir en un problema de: conflictes freqüents entre dos alumnes.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Rebutjat i polèmic.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): La parella d'alumnes que tenen continus enfrontaments l'un amb l'altre, normalment desenvolupen una forma de comunicació mútua, molt carregada de missatges de rebuig i desafiament tant a nivell de llenguatge verbal com no verbal. En aquest punt, qualsevol petit malentès és suficient per detonar un gran conflicte. Ambdós intercalen constantment posicions defensives i d'atac.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: El mestre parla amb un dels dos alumnes confrontats i li entrega un petit obsequi que li presentarà com a un regal provinent de l'altre nin/a. Pot dir-li “en Joan m'ha donat aquest obsequi per tu. Tenia moltes ganes de fer-te un regal però com que s'empagueeix m'ha demanat que te'l doni jo. De fet, si vas a agrair-li, segurament negarà que te l'hagi fet ell, no ho voldrà reconèixer, ja ho veuràs...” D'aquesta manera tenim la certesa de que si l'alumne que rep l'obsequi vol comprovar el petit engany, la resposta que obtindrà confirmarà que es cert (no ho reconeixerà com ha advertit el mestre). En aquest punt l'alumne que rep l'obsequi tindrà una situació d'incertesa en la relació amb l'altre nin,

que dificultarà els atacs i fins i tot l'actitud defensiva. Per ell serà considerablement més difícil agredir o atacar algú que l'ha obsequiat. Representa una primer pas per desfer un conflicte entre iguals.

3.5.- ROLE-PLAYING PER A PROMOURE ACTITUDS EMPÀTIQUES

a.- Per intervenir en un problema de: relació social entre alumnes facilitat per una manca d'identificació de les emocions dels altres.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): La no identificació de les emocions dels altres dificulta l'actitud prosocial (actes portats a terme en benefici d'altres persones, respostes del tipus: simpatia, ajuda, cooperació, entrega, generositat, etc.) i facilita els problemes de relació social dins el grup-classe.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: El mestre proposa com a activitat la representació de situacions similars a les que han portat conflictes dins el grup-classe i convida als alumnes a interpretar els diferents papers dins aquest. L'estratègia ha de permetre que descobreixin les emocions associades a cada posició i per tant, que desenvolupin actituds empàtiques cap a aquestes.

3.6.- VÍDEOS PER A PROMOURE ACTITUTS EMPÀTIQUES

a.- Per intervenir en un problema de: relació social entre alumnes facilitat per una manca d'identificació de les emocions dels altres.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): La no identificació de les emocions dels altres dificulta l'actitud prosocial (actes portats a terme en benefici d'altres persones, respostes del tipus: simpatia, ajuda, cooperació, entrega, generositat, etc.) i facilita els problemes de relació social dins el grup-classe.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: En aquest cas, la tècnica consisteix en promoure les actituds empàtiques mitjançant la identificació de les emocions dels personatges d'un vídeo. En el cas dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge o de relació hem emprat el vídeo "El circ de la Papallona" <http://www.youtube.com/watch?v=WPey7ace294>

Per intervenir en problemes d'**ansietat** hem emprat:

4.1.- LA TÈCNICA DE LA PITJOR FANTASIA

a.- Per intervenir en un problema de: por a una situació o estímul concret. Per exemple, por a anar a escola.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): els tres mecanismes que agreugen una por, solen ser la evitació de l'estímul que la produeix, la demanda d'ajuda per afrontar-lo i els intents de no pensar en la mateixa por.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: L'aplicació d'aquesta tasca pot partir de la proposta del mestre que ofereix una tècnica als pares per a que ells mateixos ajudin al nin a resoldre la por. El pares hauran de demanar-li que cada dia faci el següent exercici. Si és massa petit podrà realitzar-ho amb l'ajuda dels pares: *"cada dia, a la mateixa hora i en un lloc tranquil de casa teva, com per exemple la teva habitació, has d'agafar un despertador i programar-lo per a que soni al cap de vint minuts. Després has de tancar llums intenses, seure't còmode, tancar els ulls i mirar d'imaginar i fer venir tots els pensaments referents a què és el pitjor que et podria succeir demà si assistissis al col·legi (en el cas de la por a anar a escola): com de malament et sentiries només sortir del llit, les discussions habituals amb la teva mare per convèncer-la de que no et porti, el mal de panxa al berenar, etc. Has de mirar d'imaginar totes les teves pitjors sensacions, tots els teus nervis, la suor de les teves mans, la tremolor de la teva veu, tot el que se't pugui ocórrer... Quan soni el despertador, s'ha acabat l'exercici: t'aixeques, surts de la teva habitació, vas a fer-te la cara neta i continues amb les teves coses habituals".*

Ben coneguts són els efectes d'intentar fer venir voluntàriament les pors que habitualment sorgeixen de forma espontània. Si intentam pensar en la por, aquesta no tardarà a diluir-se ja que, precisament anul·lam la principal solució intentada: intentar no pensar, que sovint és la forma de mantenir el problema i agreujar-lo. Els nins experimenten dues possibles reaccions davant d'aquesta prescripció: potser ho intenten i no poden realitzar-la durant tot el temps per que acaben veient ridícula la seva aplicació (i paradoxalment acaben relaxant-se i allunyant-se de la por) o aconseguen viure-la amb molta angoixa. En els dos casos el canvi de percepció és imminent: en el primer, començam a desdramatitzar la por i en el segon començam a afrontar-la de forma controlada per a iniciar la reducció de forma progressiva.

Si la prescripció es realitza amb els pares, també bloquejam les solucions intentades d'aquests, les que fan referència a intentar tranquil·litzar-lo, raonar, llevar-li importància, etc. Amb la tasca l'encoratjarem a tot al contrari: pensar que és el pitjor que pot ocórrer.

4.2.- LA NOVEL·LA DEL TRAUMA

a.- Per intervenir en un problema de: estrès posttraumàtic o record traumàtic d'un esdeveniment.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Intentar oblidar i explicar als altres el fet traumàtic, representen les dues formes habituals de mantenir i empitjorar el problema de les reaccions posttraumàtiques a un esdeveniment.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Es proposa que el nin escrigui el fet traumàtic en forma de relat. Per exemple, en el cas d'un nin que ha rebut assetjament, la podem aplicar instruint al tutor per a que li demani al nin la tasca següent: *"sé que per tu va ser molt dur haver-te d'enfrontar a aquesta situació, on els nins de la classe t'insultaven i et feien males*

passades durant setmanes i sense que els mestres ens adonéssim del que estava passant en realitat. Només tu saps lo horrible que ha estat i per això ho tens tant present. A partir d'avui et demanaré una tasca que servirà per a que aquesta experiència quedi en el passat d'una vegada per totes i no et segueixi fent-ho passar malament. Cada dia, hauràs d'escriure en aquest quadern una part de la història de l'assetjament. Vull que escriguis absolutament tot el que recordis, des de les mirades de rebuig a primera hora del matí, fins a les vegades que et quedaves fora a l'hora de fer grups, els insults, els rumors falsos que feien córrer, les estones de plors desconsolats a ca teva, la incomprensió dels teus pares, etc. Has d'explicar-ho tot amb el màxim detall per que, si vols que això deixi de fer-te mal, ha de quedar sobre el paper". Com hem dit, una de les coses que fa una persona després d'una experiència traumàtica, és intentar oblidar-la. Si és prou traumàtica, òbviament no ho aconsegueix i en molt casos entra en la paradoxa de que quan més intenta oblidar-ho, més ho recorda i per tant, més present ho té. La tasca d'escriure anul·la aquest "intentar d'oblidar" que manté el problema i acaba representant una solució funcional que treu càrrega emocional al record traumàtic. Per fer entendre la funció d'aquesta estratègia, sovint la comparam amb la de les comportes de la presa d'un pantà, que quan va ple d'aigua, s'obren periòdicament per anar deixant passar el volum d'aigua necessari per a que la presa no hagi de suportar una pressió excessiva. Escriure una mica cada dia sobre el fet traumàtic, permet prendre contacte amb el que produeix dolor i d'alguna manera, extreure aquestes sensacions progressivament. És la manera de deixar en el passat una vivència i evitar així que ens condicioni el present i futur.

Per intervenir en problemes de **relació família-escola** hem emprat:

5.1.- LA TÈCNICA DEL "COM SI" VIA AGENDA

a.- Per intervenir en un problema de: expectatives negatives de la família cap al rendiment o comportament del nin/a a l'escola

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Polèmic i rebutjat.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Quan la família detecta una problemàtica de rendiment o comportament en l'entorn de l'escola, sovint inicia una focalització excessiva en els aspectes d'aquesta problemàtica i els indicis que la confirmen, passant per alt els aspectes positius del comportament i rendiment que, com a conseqüència no podran ser reforçats.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: Es una altra tècnica basada en l'amplificació de les excepcions positives. Consisteix en que el mestre periòdicament, envii una anotació en l'agenda dirigida als pares, ressaltant un aspecte positiu de l'evolució del nin/a. Aquesta senzilla tècnica pot comportar diferents efectes positius com: facilitar que li proporcionin més autonomia, permetre que li reforcin positivament el avenços, desangoixar el pares, desenvolupar expectatives positives cap a la seva evolució i afavorir una saludable relació família-escola. Les anotacions poden ser del tipus: "Avui ha fet un bon pas en problemes matemàtics. Bona feina!", "L'actitud d'en Biel cap a les tasques difícils avui ha estat molt bona", "Darrerament millora especialment en", "Poc a poc és capaç de fer més tasques d'ortografia

tot sol”, “Avui ho ha fet molt bé a la pissarra i els seus companys han entès bé les seves explicacions”, “Darrerament sembla que en Biel està més feiner”, etc.

El fet de desplaçar l'atenció a alguns aspectes positius pot desbloquejar problemàtiques i actituds provinents de la família que començarà a oferir-nos més probabilitats de col·laboració si veu que el seu fill té alguns aspectes positius que no pas si “és un desastre en tot”.

2.- INFORMAR PER A TENIR COL·LABORACIÓ

a.- Per intervenir en un problema de: relació entre el mestre i la família. Manca de confiança de la família cap a la competència del mestre.

b.- Especialment emprada en el rol d'interacció social: Qualsevol dels quatre rols.

c.- Mecanisme perceptiu-reactiu que manté el problema (solució intentada): Pares que qüestionen la feina del mestre com a professional de l'educació. Aquest qüestionament es percebut pel nin/a que “aprofitarà” el desacord per no complir les normes o per no rendir acadèmicament. El mestre al veure's qüestionat, pot mirar de reduir informació dirigida als pares, però això malauradament, no produirà altra cosa que despertar encara més les sospites i la curiositat dels pares per saber què passa.

d.- Descripció de la Tècnica o Estratègia: La tècnica consisteix en adoptar una actitud extremadament informativa cap als pares vers l'evolució de les dificultats del nin/a a l'escola. Alhora els demanarem una col·laboració molt activa (convocar-los a reunions, demanar-los l'observació d'aspectes concrets de l'autonomia del nin/a a casa per a després informar el mestre, etc.) que inicialment els permetrà comprovar i controlar però que a la llarga pretén un efecte de sacietat. El pas següent és que els pares comencin a veure que el que ells imaginaven no es dona o és dona en menor mesura del que pensaven i comencin a confiar en l'actitud del mestre que ara a més, els valora més demanant-los sovint col·laboració. També arriba el punt on els pares comencen a plantejar-se que per a que els mestre pugui fer bé la seva feina, necessita un espai de confiança per part dels pares que aniran acceptant progressivament les seves actituds cap al nin.

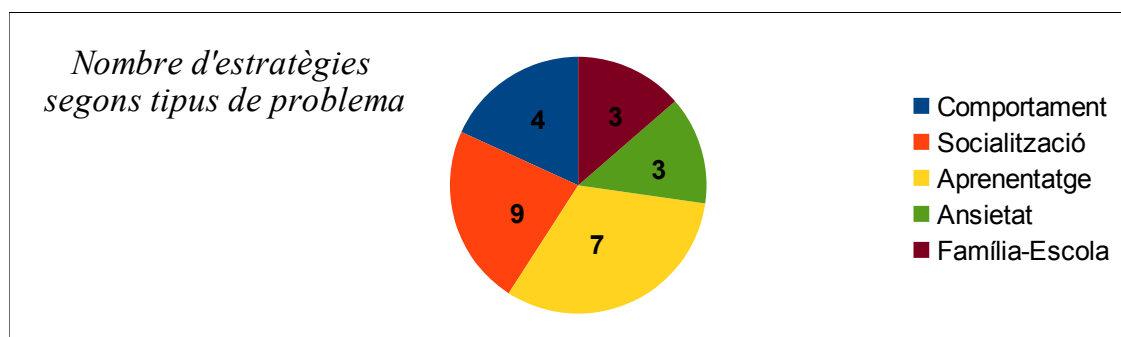

RESULTATS DEL SERVEI D'ASSESSORAMENT PSICOLÒGIC D'ES CALIDOSCOPI COM A RECURS D'INTERVENCIÓ EN ELS PROBLEMES DEL GRUP-CLASSE

A continuació exposam el recull de les intervencions que hem emprat mitjançant el Servei d'Assessorament Psicològic i les variables que hem tingut en compte per agrupar les dades.

1.- Tipus de problema i nombre d'aplicacions d'estratègies

Hem agrupat els tipus de tècniques i estratègies en cinc grans grups segons la problemàtica que pretenen resoldre i hem quantificat el nombre d'estratègies emprades:

Totes les eines son característiques per a un d'aquests grans grups. Tot i això, no podem perdre de vista l'interrelació entre ells. Per exemple, és obvia la relació que hi ha entre la resolució dels problemes de comportament d'un al·lot i la millora en la seva adaptació social. També veiem sovint com resoldre un problema d'ansietat té efectes directes sobre l'optimització de l'aprenentatge.

2.- Els rols del sociograma

Un altre factor tingut en compte ha estat el tipus de rol extret del *sociograma* desenvolupat pel *Dr. Robin Benarjee* i administrat el curs passat als dos grups-classe.

Els quatre rols són:

- *Rebutjat*
- *Oblidat*
- *Polèmic*
- *Popular*

3.- Tipus de problema i estratègies empleades

També hem agrupat les tècniques i estratègies empleades dins de cada grup de problemes.

Per intervenir en problemes de **comportament** hem empleat:

- La tècnica de la moneda
- El púlpit de les interrupcions
- La prescripció paradoxal del comportament a corregir
- Observador del comportament del grup

Per intervenir en problemes de **relació social** hem empleat:

- Registre dels senyals de rebuig
- El regal ocult
- Role-playing per promoure actituds empàtiques
- Observar Habilitats Socials
- Vídeos per promoure actituds empàtiques

Per intervenir en problemes d'**aprenentatge** hem empleat:

- La tècnica del despertador
- Ortografia de menys a més
- Programar un èxit diari
- L'alumne-tutor reversible

Per intervenir en problemes d'**ansietat** hem empleat:

- La tècnica de la pitjor fantasia
- La novel·la del trauma

Per intervenir en problemes de **relació família-escola** hem empleat:

- La tècnica del "com si" via agenda
- Informar per a tenir col·laboració

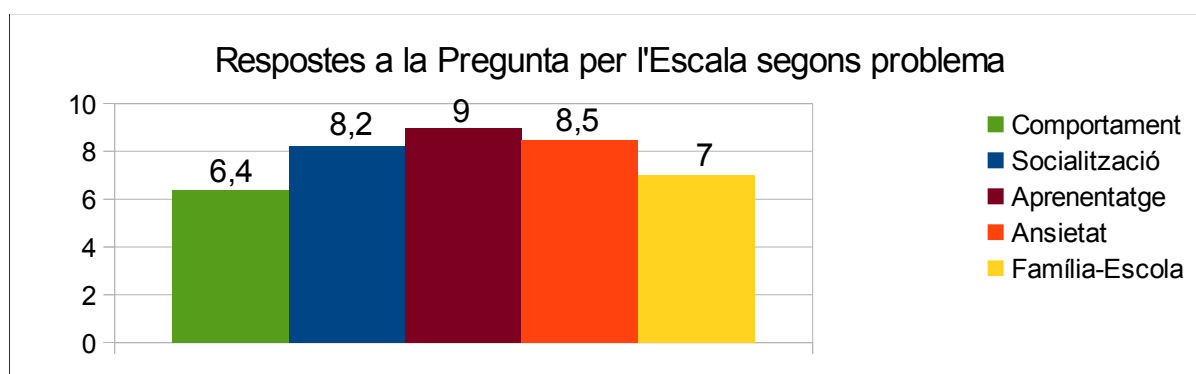
4.- Valoració subjectiva de la resolució: "la pregunta per l'escala"

En darrer lloc, hem demanat a les dues mestres que han portat a terme la intervenció, la seva valoració sobre l'efecte de cadascuna de les estratègies emprades. Aquesta valoració l'hem extreta a partir de les respostes a la *pregunta per l'escala*. La *pregunta de l'escala* és una valoració subjectiva sobre el grau de resolució del problema per part del mestre que ha portat a terme la intervenció. Com altres eines que considerem útils, l'hem recollida dels recursos que ofereixen les intervencions psicològiques breus. Consisteix en plantejar la següent qüestió: “*si 0 és l'estat del problema el dia que vas definir-lo com a tal i varem començar la intervenció i 10 és considerar-lo totalment resolt, en quin punt creus que estem actualment?*”

Amb aquesta pregunta també podem valorar quin % del problema hem resolt i planificar els passos a seguir per acabar d'assolir els objectius de la intervenció. També permet situar-nos d'una forma mesurable en la percepció del mestre que ha sol·licitat la intervenció. És una mesura subjectiva però valuosa perquè està centrada en la percepció del professional que identifica el problema i intervé per resoldre'l: el mestre.

Les puntuacions mitjanes obtingudes d'aquesta pregunta per a cada grup d'estratègies són les següents:

5.- Taula Resum dels Resultats

		Tipus de Problema/estratègia/pregunta per l'escala (nº)				
	al·lot/a (rol)	Comportament	Social	Aprenentatge	Ansietat	Família-Escola
Totora: Carme - Grup A	1		Registre rebuig (4)			
			Vídeo per empatia (10)			
	2		Regal ocult (9)	Èxit diari (9)		
	3		Role-playing per empatia (9)	Tècnica Despertador (9)	Pitjor Fantasia (10)	
	4		Role-playing per empatia (9)	Tècnica Despertador (9)		
	5		Role-playing per empatia (9)			
	6		Role-playing per empatia (9)			
	7		Role-playing per empatia (9)			
	8			Èxit diari (9)		
	9			Alumne-tutor reversible (9)		
	10				Pitjor Fantasia (10)	
	Grup			Ortografia de menys a més (8)		
	12	Púlpit (8,5)		Èxit diari (10)	Novel·la del trauma (5,5)	"com si" via agenda (8)
		T. de la Moneda (7)				Informar per col·lab. (9)
		Observador de comportament (1)				
	13		Observar HHSS			"com si" via agenda (4)

		Tipus de Problema/estratègia/pregunta per l'escala (nº)				
14	Prescripció Paradoxal Comp Corr(9)					

Rols obtinguts del sociograma administrat el curs 2010-2011:

Popular

Polèmic

Oblidat

Rebutjat

